

Тема: **ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА.**

НАПАД НІМЕЧЧИНИ НА РАДЯНСЬКИЙ СОЮЗ.

План

1. План «Барбаросса». Бойові дії у 1941 р. Битва за Москву.
2. Створення антигітлерівської коаліції. Ленд-ліз.
3. Напад Японії на США.

Література: Тетяна Ладиченко. Всесвітня історія для 11 класу. Київ, 2018 р. §§ 25-26.

На попередньому занятті ви ознайомились з початком Другої світової війни, з основними її учасниками, вивчили поняття «килимові бомбардування», «Голокост», «дивна війна». Ви дізналися, як розвивалися події у 1939 – 1940 роках, як швидко Гітлеру вдалося підкорити країни Європи і змусити Францію 22 червня 1940 р. підписати ганебну капітуляцію в тому самому штабному вагоні маршала Фоша, де 11. 11. 1918 р. Німеччина підписала Комп'єнське перемир'я, визнавши таким чином свою поразку у Першій світовій війні. Тепер Німеччина взяла реванш. Але на цьому Гітлер зупинятися не збирався.

1. План «Барбаросса». Бойові дії у 1941 р. Битва за Москву.

У грудні 1940 р. А. Гітлер підписав директиву № 21 про затвердження плану війни проти СРСР — «Барбаросса». Датою початку операції було визначено 22 червня 1941 р. Разом з Німеччиною мали виступити Румунія та Фінляндія.

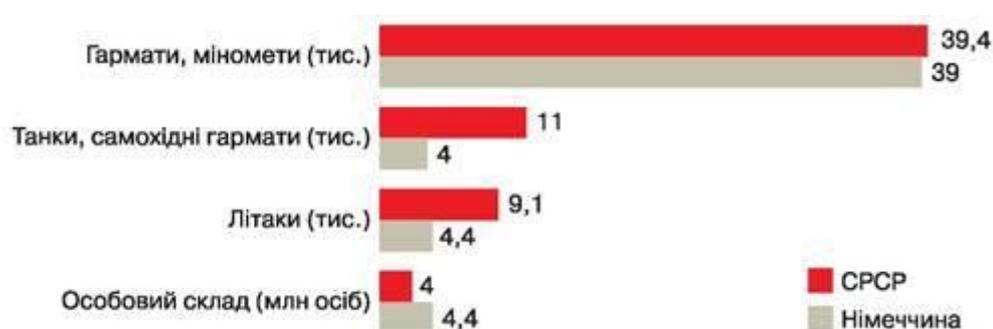
План передбачав, що основні сили Червоної армії будуть знищені в прикордонних боях, а німецька авіація зруйнує стратегічно важливі промислові центри СРСР. Війна мала закінчитися не пізніше листопада 1941 року. Імовірність ведення війни в умовах російських морозів німецьке керівництво навіть не розглядало.

Радянське керівництво отримувало від розвідників повідомлення про підготовку нападу, вони називали й конкретну дату — 22 червня. Проте Й. Сталін продовжував вірити, що А. Гітлер не нападе. Ігнорувалися й

попередження від британців та американців. Зосередження німецьких дивізій уздовж кордону також мало б насторожити. Однак Радянський Союз сумлінно виконував свої зобов'язання й постачав Німеччині сировину та стратегічні матеріали. Навіть у перший день війни до Німеччини ще рухалися ешелони зі збіжжям.

22 червня 1941 р. на світанку німецькі війська атакували радянський кордон, розпочалася німецько-радянська війна.

Бойовий склад збройних сил СРСР і Німеччини, зосереджених на кордоні перед початком німецько-радянської війни

У перший день війни радянські війська втратили майже 200 літаків (причому більшість знищено на аеродромах), були зруйновані чи захоплені склади з боєприпасами, паливом, військовою технікою. Прикордонники відчайдушно оборонялись, однак німецькі війська швидко просувалися в глиб країни. Контрудари радянської армії у перший тиждень війни виявилися безрезультатними.

Німецький наступ вівся трьома групами армій:

група армій «Північ» (Norden) наступала на Ленінград,

група армій «Центр» (Zentrum) – на Москву

група армій «Південь» (Süden) – на Україну, Волгу, Кавказ.

На північному напрямку в третій декаді червня в наступ пішли фінські війська й відвоювали Карельський перешийок. Німецька група армій «Північ» на початку липня досягла Пскова.

Група армій «Центр» протягом двох тижнів наступу в Білорусі оточила й узяла в полон під Білостоком і Мінськом 290 тис. червоноармійців.

Німецькі війська просувалися вперед у середньому на 30 км за добу. Лише через тиждень після вторгнення був створений Державний комітет оборони (ДКО) на чолі з Й. Сталіним, який виступив 3 липня по радіо й оголосив про тактику «випаленої землі»: не залишати загарбникам «ні кілограма зерна, ні літра бензину». Промислові підприємства та матеріальні цінності евакуюювали на схід СРСР.

На початку липня німецькі війська окупували Латвію, Литву, Білорусь, значну частину України й Молдови.

На початку серпня група армій «Північ» вийшла до Ленінграда, а війська групи армій «Центр» під Смоленськом узяли в полон 100 тис. радянських бійців, ще майже 40 тис. потрапили в полон під Ярославлем. В Україні група армій «Південь» оточила в районі Умані 20 радянських дивізій і вийшла до Дніпра.

Наприкінці серпня розпочався загальний наступ на Київ. У середині вересня дві німецькі танкові армії опинилися на відстані 200 км від столиці України, однак Сталін відкидав неодноразові прохання командування Південно-Західного фронту дозволити відвести війська за Дніпро, аби уникнути оточення й полону.

Битва за Київ закінчилася катастрофою. 19 вересня німці обійшли місто, і сім радянських армій потрапили в оточення. Південно-Західний фронт був повністю розгромлений, а командувач генерал М. Кирпонос загинув. З оточення вирвалося лише 15 тис. бійців, а 665 тис. потрапило в полон.

26 вересня 1941 р. німців увійшли в Київ.

На північному напрямку на початку вересня німці оточили Ленінград, проте контрудар радянських військ завадив їм захопити місто. Розпочалася блокада Ленінграда, яка тривала 900 днів і забрала життя 900 тисяч мешканців міста.

Наприкінці вересня 1941 р. німці розпочали наступ на Москву й у районі Вязьми та Брянська взяли в полон понад 660 тис. червоноармійців.

Німецький наступ спричинив паніку в радянській столиці: тисячі москвичів намагалися будь-що виїхати з міста. Німці стояли на відстані 30 км від Москви, однак вони були виснажені й призупинили наступ.

До кінця листопада німецькі війська були зупинені на всіх напрямках, а **6 грудня 1941 р. радянські війська перейшли в контрнатуп** і на початок 1942 р. відкинули німців на 100-250 км на захід. **Невдача під Москвою стала першою великою поразкою Німеччини в цій війні.**

Ознайомтеся з висловлюванням Ф. Гальдера й визначте, як Московська битва вплинула на виконання плану «Барбаросса» і нацистського блицкригу.

«Зруйновано міф про непереможність німецької армії. ...6 грудня можна вважати... одним з найфатальніших моментів у короткій історії Третього рейху. Сила й могутність А. Гітлера досягли свого апогею, і, починаючи з цього моменту, почали слабшати...»

(Франц Гальдер, генерал, начальник штабу сухопутних військ Німеччини). 2.

2. Створення антигітлерівської коаліції.

Коаліція - об'єднання держав або партій для досягнення спільної мети. Одразу ж після нападу на СРСР британський прем'єр публічно заявив, що

віднині Велика Британія є союзником Радянського Союзу і готова надати йому посильну допомогу.

Уже 27 червня до Москви прибула британська військово-економічна делегація. На пропозицію радянського уряду 12 липня 1941 р. у Москві було підписано угоду про спільні дії у війні проти Німеччини.

У свою чергу, Ф. Рузвельт з 21 липня дозволив почати продаж зброї і військових матеріалів, призначених для СРСР.

На початку 1942 р. коаліція об'єднувала 26 країн. За пропозицією Ф. Д. Рузвельта країни антигітлерівської коаліції почали називати Об'єднаними Націями. Саме вони після переможного завершення в 1945 р. Другої світової війни ініціювали створення **Організації Об'єднаних Націй (ООН)**.

Особливості допомоги союзникам СРСР:

- постачання зброї, воєнних матеріалів та стратегічної сировини здійснювалося відповідно до закону про *ленд-ліз*, прийнятого конгресом США у березні 1941 р. Закон надавав право урядові передавати товари і послуги в позику, оренду або кредит. (**Ленд-ліз** – від англ. lend — «позичити» і lease — «здавати в оренду, внайми»)

Важко переоцінити допомогу, надану Сполученими Штатами Америки Радянському Союзу.

СРСР отримала за ленд-лізом:

622 тис. тон залізничних рейок (56,5 % від власного виробництва),

1900 паровозів (у 2,4 раза більше, ніж випущене за роки війни в СРСР),

11075 вагонів (більше у 10 раз),

3 млн 606 тис. автопокришок (43, %),

610 тис. тонн цукру (41,8 %),

664,6 тис. тонн м'ясних консервів (108 %).

СРСР отримала 427 тисяч автомобілів (своїх мав лише 265 тис),

32 тис. армійських мотоциклів (своїх було 27 800).

США поставили 2 млн 13 тис. тон авіабензину (разом із союзниками — 2 млн 586 тис. тон) — майже *дві третини пального, використаного за роки війни радянською авіацією.*

3. Напад Японії на США.

У період боїв за Москву на Сході активізувалася Японія. Вона планувала захопити ресурси Південно-Східної Азії, зокрема нафтові родовища в Індонезії. *7 грудня 1941 р. на світанку майже дві сотні японських літаків атакували тихоокеанську військово-морську базу США в Перл-Гарборі на Гавайських островах. 18 кораблів було потоплено або пошкоджено; майже 2,5 тис. американців загинуло. Того ж дня США та Велика Британія оголосили війну Японії. У відповідь Німеччина, Італія, Румунія, Угорщина й Болгарія оголосили війну Сполученим Штатам. Відтепер Ф. Д. Рузвельт уже не міг сподіватися, що участь США у війні обмежиться зоною Тихого океану.*

Бухта Перл-Харбор 7 грудня 1941 р.

У перші місяці 1942 р. японці досягли значних успіхів: біля східного узбережжя Малайї вони потопили два англійські кораблі, а згодом окупували

всю Малайю. У лютому японці захопили Сингапур — важливу британську військово-морську базу. У полон потрапило майже 70 тис. британських та австралійських солдатів. Упродовж наступних трьох місяців японці захопили Індонезію і Філіппіни, а також вторглися в Бірму.

Проте невдовзі американці взяли реванш. У травні 1942 р. американський флот розбив японців у Новій Гвінеї й відвернув загрозу Австралії, а через місяць японський флот зазнав тяжких втрат у битві в районі атолу Мідвей.

Домашнє завдання:

1. Законспекуйте матеріал лекції.

2. Дайте відповіді на питання:

- ✓ Чому, на вашу думку, Гітлер запланував напад на СРСР саме на 22 червня?
- ✓ Чи справді Німеччина мала вирішальну перевагу над Радянським Союзом в живій силі і техніці?
- ✓ Які завдання повинна була вирішувати антигітлерівська коаліція?
- ✓ Що таке «ленд-ліз»? Як він вплинув на боєздатність радянської армії?
- ✓ Яке значення битви за Москву?
- ✓ З якої події почалася американо-японська війна?

Подивіться фільм «Перл Харбор» (реж. Майкл Бей)